

Місько Наталія Анатоліївна
*Начальник відділу кадрової роботи виконавчого апарату
Підволочиської селищної ради Тернопільської області*

МЕХАНІЗМ ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИРІШЕННЯ

Управління як один із найскладніших видів соціальних відносин пов'язане з безліччю проблем і протиріч, які створюють передумови для конфліктів у цій сфері, зокрема і для конфлікту інтересів. За своєю суттю саме конфлікт інтересів є основою будь-якого конфлікту.

На даний час державні службовці займають особливо відповідальне місце у суспільстві. Вони виступають від імені держави, здійснюють виконання її завдань та функцій. Будучи реалізаторами державної політики, та приймаючи відповідні управлінські рішення, державні службовці є суб'єктами, що впливають на поведінку окремих громадян, груп суспільства та держави в цілому. Надані державним службовцям функції можуть провокувати загрози використання ними службового становища за власними інтересами, зловживання наданою їм владою та наділеними повноваженнями. Зловживання владою та повноваженнями є одними із корупційних ризиків.

Одним із засобів мінімізації корупції в державній сфері є формування ефективного правового механізму врегулювання конфлікту інтересів.

Враховуючи той факт, що корупція в цілому та конфлікт інтересів як передумова корупції зокрема, загрожує демократії, конституційному ладу, держава повинна забезпечити вжиття необхідних заходів задля мінімізації та або усунення даних ризиків в забезпеченні гарантування стабільності та ефективності функціонування демократичної системи.

Наперед слід зазначити, що конфлікт інтересів в юридичному аспекті є проявом корупції. Базовим документом міжнародного права у сфері запобігання і протидії корупції є Конвенція ООН проти корупції, прийнята

резолуцією Генеральної Асамблеї від 31 жовтня 2003 р. Вона ратифікована Законом України від 18 жовтня 2006 року № 251-V «Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції» і набрала чинності для України 01 січня 2010 року. Відповідно до вищезазначеної Конвенції встановлено, що кожна Держава-учасниця прагне, згідно з основоположними принципами свого внутрішнього права, створювати, підтримувати й зміцнювати такі системи, які сприяють прозорості й запобігають виникненню конфлікту інтересів. Крім того, важливими міжнародно-правовими документами антикорупційної спрямованості є:

- 1) Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб;
- 2) Модельний кодекс поведінки державних службовців.

Законодавча база України щодо врегулювання конфлікту інтересів у системі державного управління включає ряд наступних нормативно-правових актів: Кодекс законів про працю України; Кодекс України про адміністративні правопорушення; Закон України «Про державну службу»; Закон України «Про запобігання корупції»; Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування»; Загальні правила етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування.

Відповідно до Закону № 1700 розмежовується два види конфлікту інтересів – потенційний та реальний.

Найбільш вдалим є визначення терміну «конфлікт інтересів», закріплене у ст. 13 Модельного кодексу поведінки державних службовців: «конфлікт інтересів виникає у ситуації, коли державний службовець має особистий інтерес, який впливає або може впливати на безсторонність та об'єктивність виконання ним службових обов'язків». Саме з такої позиції надаються визначення видів конфліктів інтересів у національному антикорупційному законодавстві. Потенційний конфлікт інтересів визначається як наявність у особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень або на вчинення чи невчинення дій під

час виконання зазначених повноважень. Реальний конфлікт інтересів має місце за наявності суперечності між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень. Складовими елементами конфлікту інтересів, за наявності яких він може мати місце, є: 1) приватний інтерес; 2) службові чи представницькі повноваження; 3) суперечність між приватним інтересом і службовими чи представницькими повноваженнями.

Приватний інтерес визначається Законом як будь-який майновий чи немайновий інтерес особи, у тому числі зумовлений особистими, сімейними, дружніми чи іншими позаслужбовими стосунками з фізичними чи юридичними особами, у тому числі ті, що виникають у зв'язку з членством або діяльністю в громадських, політичних, релігійних чи інших організаціях

Варто погодитись з позицією, згідно з якою в ситуації конфлікту інтересів особа під час виконання своїх обов'язків має приватний інтерес, який не обов'язково призводить до вчинення неправомірного діяння або прийняття неправомірного рішення, але цілком здатний до них призвести. Конфлікт інтересів можна назвати передумовою, причиною подальшого правопорушення, а врегулювання конфлікту інтересів – заходом запобігання вчиненню правопорушень. Тобто, які наслідки матиме виникнення конфлікту інтересів, залежить як від своєчасного вжиття щодо його усунення та запобігання йому, так і від поведінки самої особи.

Конфлікт інтересів існує, коли державний службовець має змогу скористатися своєю посадою для одержання особистої вигоди або для вигоди інших приватних сторін, однак не обов'язково використовує своє становище. Виявлення потенційного конфлікту інтересів – це не показник неналежної поведінки, а попередження про можливість його виникнення.

Наступним елементом конфлікту інтересів виступають службові або представницькі повноваження. Поняття та зміст представницьких повноважень Закон не розкриває. Так, представницький орган місцевого самоврядування –

виборний орган (рада), який складається з депутатів і наділяється правом представляти інтереси територіальної громади і приймати від її імені рішення. Представницькі повноваження можуть мати й інші суб'єкти владних повноважень.

Останнім елементом конфлікту інтересів виступає суперечність (її об'єктивна можливість настання) між приватним інтересом і службовими повноваженнями чи представницькими повноваженнями особи. Дана обставина має подвійне значення: по-перше, для своєчасного виявлення потенційного (об'єктивна можливість настання) та реального (вплив на об'єктивність) конфлікту інтересів і, по-друге, для встановлення складу відповідного правопорушення у разі порушення встановленої процедури попередження та урегулювання конфлікту інтересів.

З метою створення належного механізму запобігання та протидії корупції важливо окреслити сферу ризиків виникнення конфлікту інтересів. Варто до цієї сфери віднести: розподіл фінансових або матеріальних ресурсів (об'єктів права державної або комунальної власності), їх використання або розпорядження ними в інший спосіб; надання або отримання документів дозвільного характеру (дозволів, ліцензій, сертифікатів, погоджень і т.д.), реєстрації (крім тієї, що здійснюється в заявленому порядку), надання інших адміністративних послуг; кадрові рішення, внесення подань та прийняття рішень про нагородження державними нагородами і присвоєння почесних звань; проведення аукціонів, конкурсних або тендерних процедур; направлення на навчання або в закордонні відрядження за рахунок коштів державного або місцевого бюджетів або офіційної фінансової допомоги від іноземних держав чи міжнародних організацій; регуляторної діяльності".

Від вирішення проблеми протидії корупційним проявам у системі публічної служби багато в чому залежить успіх проведення економічної, соціальної, муніципальної, правоохоронної, адміністративної та інших реформ. З цією метою у державі вживаються антикорупційні заходи, які повинні мати комплексну, системну, адресну спрямованість, будуватися на використанні

заходів попередження корупційної поведінки. До такого роду заходів належать: декларування майнового стану публічних службовців, перевірка доброчесності службовців та моніторинг їхнього способу життя, посилення заходів кримінальної та адміністративної відповідальності за порушення, а також обмеження спільної роботи близьких осіб і заходи щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів.

Як свідчить світова практика, одним із дієвих превентивних антикорупційних заходів на державній службі у сфері протидії корупції є врегулювання конфлікту інтересів.

Врегулювання конфлікту інтересів на відміну від вирішення обов'язково передбачає залучення третьої сторони, яка володіє повноваженнями щодо врегулювання конфліктних ситуацій. Якщо ми маємо справу з конфліктом інтересів на державній службі, то третьою стороною, як правило, є безпосередній керівник службовця, а у випадку перебування особи на посаді, яка не передбачає наявності у неї безпосереднього керівника, або в колегіальному органі – Національне агентство чи інший, визначений законом орган або колегіальний орган, під час виконання повноважень у якому виник конфлікт інтересів, відповідно.

За порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів на державній службі, передбачена адміністративна відповідальність, а саме відповідно Кодексу України про адміністративні правопорушення: «Неповідомлення особою у встановлених законом випадках та порядку про наявність у неї реального конфлікту інтересів - тягне за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Вчинення дій чи прийняття рішень в умовах реального конфлікту інтересів - тягнуть за собою накладення штрафу від двохсот до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, - тягнуть за собою накладення штрафу від чотирьохсот до восьмисот

неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік».

Отже, ефективність застосування законодавства про конфлікт інтересів залежить від того, наскільки буде зрозумілим визначення конфлікту інтересів. Це визначення має адекватно відобразитися у свідомості державної посадової особи і впливати на мотивацію її дій до стандартів антикорупційної службової поведінки в ситуаціях з корупційними ризиками.

Нормативно-правові положення, що встановлюють антикорупційні обмеження націлені, насамперед, на поведінку державних службовців та врегулювання їх службової діяльності шляхом застосування відповідних адміністративних методів та, по суті, формують етичну складову діяльності суб'єктів, що здійснюють виконання завдань та функцій держави. Вирішення проблеми конфлікту інтересів на державній службі є досить складним завданням, яке потребує системного підходу. Але одним із перших кроків має бути приведення до належного стану нормативно-правової бази.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII . URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X УРСР. 1984. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.